

เทศน์เช้า วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คนเราปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์นะ ฉะนั้น เกลียดความทุกข์ ความทุกข์ทุกคนไม่ต้องการ แต่ความทุกข์มันเป็นความจริง เพราะเราต้องเผชิญหน้ากับมัน ถ้าเราเผชิญหน้ากับความทุกข์เป็นความจริง เราจะแก้ทุกข์ไม่ได้หรอก

สิ่งที่แก้ทุกข์ได้นะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึงอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์เป็นความจริง ถ้าทุกข์เป็นความจริง การเกิดขึ้นมา เห็นไหม เด็กจะเกิดขึ้นมา คนจะเกิดขึ้นมาต้องผ่านช่องคลอดมา ผ่านจากความทุกข์มาถึงมีชีวิตนี้มา ถ้ามีชีวิตนี้มา สัจจะความจริง นี้เราปรารถนาแต่ความสุข ความสุขของเรามันเกิดจากตัดหาความทะยานอยาก ความปรารถนา ถ้ามันสมความปรารถนา คำว่า “สมความปรารถนา” คือมันได้เสพสิ่งนั้นมันก็พอใจตามสิ่งนั้น ถ้าสิ่งนั้นแล้วมันเป็นความจริงไหมล่ะ? มันไม่เป็นความจริง

ฉะนั้น ไม่เป็นความจริง เราต้องเผชิญกับความทุกข์ ถ้าเผชิญกับความทุกข์นะ ถ้าคนที่มีปัญญา คนที่มีการศึกษา เขาเกิดวิกฤตสิ่งใดเขามีปัญญาของเขา เขาเห็นสิ่งนั้นเป็นเรื่องปกติ เพราะมันเป็นเรื่องของการหมุนเวียน เป็นเรื่องอนิจจัง ถ้าเป็นอนิจจัง เขาแก้ไขสิ่งนั้นได้ แต่คนที่ไม่มีการศึกษา เห็นไหม พอไปเจอกับความทุกข์ สิ่งที่เป็นความทุกข์ แยกหาความทุกข์นั้น ความทุกข์นั้นจะกดดวงหัวใจดวงนั้น

นี่เรายังปรารถนาแต่ความสุข เราปรารถนาความสุข เราเกลียดความทุกข์ เราจะปฏิเสธความทุกข์นั้น เราปฏิเสธความทุกข์นั้น เราจะผลักความทุกข์นั้นด้วยการปฏิเสธมันผลักไปไม่ได้ พอมันผลักไปไม่ได้ นี่ยิ่งผลักไปมันยังมีความทุกข์ร้อน มันยังมีความยึดมั่น ทุกข์นั้นมันก็เลยมีน้ำหนักมากขึ้น แต่ถ้าคนมีปัญญาเขาเข้าใจปัญหานั้น เขาแก้ไขปัญหานั้นด้วยปัญญาของเขา

สรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็นอนิจจัง มันเป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าเรารู้จักทุกข์ เราจะเผชิญความทุกข์ด้วยความพอใจ มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ เขาว่า “มันเป็นเช่นนั้นเอง มันเป็นอย่างนั้นเอง” มันจะเป็นเช่นนั้นต่อเมื่อมีปัญหา ต่อเมื่อมีความเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้นแล้วมันวางได้ตามความเป็นจริง ถ้าวางได้ตามความเป็นจริง ในเมื่อไม่มีอุปาทาน ไม่มีความยึดมั่น สิ่งนั้นก็เป็นอย่างนั้น แต่มันไม่มีความทุกข์ใจ

สิ่งนั้นก็เป็นอย่างนั้น คุณติ ร่างกายนี้มันชราคร่ำคร่าเป็นธรรมดา ถ้าชราคร่ำคร่าเป็นธรรมดา เราเข้าใจตามธรรมดาแล้ว เราจะเดือดร้อนไปไหน เราไม่เดือดร้อนไปไหนหรอก แต่เราก็มีสติสัมปชัญญะอยู่กับในปัจจุบันนี้ อยู่ตามความเป็นจริงนี้ เห็นไหม ทุกข์มันจะมาเกาะในหัวใจเราได้อย่างไรละ? ทุกข์มันมาเกาะในหัวใจเราไม่ได้ เพราะเรารู้ เราเข้าใจตามความเป็นจริง

นี่ความรู้แบบปริยัตินะ ความรู้แบบโลกณะ แต่ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะปฏิบัติของเราขึ้นมาเป็นความจริง เป็นสันติปฏิญญา เป็นความจริงในหัวใจ ถ้าเป็นความจริงในหัวใจ ทำไม่ถึงต้องเป็นความจริงในหัวใจละ ในเมื่อเรามีการศึกษา เรามีปัญญาของเรา เราเข้าใจตามความเป็นจริงสิ่งนั้นแล้ว เราจะต้องประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อเหตุใดต่อไป

เราเข้าใจสิ่งนั้น เราเข้าใจตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมวินัยที่เราศึกษามานี้ เข้าใจตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างเช่นเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทางทฤษฎี เราศึกษานักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก จนจบเปรียญ ๕ ประโยค นี่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยทางทฤษฎี ทางกิริยาของธรรม สิ่งที่ยึดจะเกิดตามความเป็นจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่รู้จริงอันนั้น แล้ววางธรรมวินัยอันนี้ไว้ เราศึกษาเราก็เข้าใจได้ เข้าใจด้วยทางวิชาการ เข้าใจเรื่องวิชาการ เราเข้าใจในการศึกษาเห็นไหม เราก็เข้าใจเรื่องทุกข์ เราก็เข้าใจได้ เราปล่อยวางได้ถ้ามีสติปัญญา

แต่บางทีมันก็ปล่อยวางไม่ได้ มันปล่อยวางไม่ได้เพราะอะไร เพราะมีความยึดมั่น ความยึดมั่น เห็นไหม นี่ก็ศึกษาเหมือนกัน ใช้ปัญญาเหมือนกัน ปัญญาบางคราวทำไมมันคลี่คลายความทุกข์นี้ได้ แต่ปัญญาบางทีมันจะคลี่คลายความเป็นทุกข์นี้ไม่ได้ เพราะถ้าเรากลี่ยคลายสิ่งที่เป็นความทุกข์ได้ นี่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่กิเลสเป็นกิเลสของเรา กิเลสในหัวใจ

ของเรา เห็นไหม เวลามันกระทบรุนแรง มันมีผลรุนแรง เหตุผลมันฟังไม่ขึ้น แต่ถ้ากิเลสเรามันไม่รุนแรงจนเกินไปนัก สิ่งที่ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีเหตุมีผล

เวลากิเลสมันกลัว มันกลัวกรรม มันไม่กลัวสิ่งใดเลย มันไม่กลัวความพอใจของเรา มันไม่กลัวความยึดมั่นถือมั่นของเรา มันไม่กลัวสิ่งใดเลย มันกลัวกรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือเหตุและผล กิเลสมันกลัวเหตุและผล ถ้ามีเหตุผล ถ้ามันเคลียร์ได้ มันมีปัญญาแยกแยะได้มันก็ปล่อยวางได้ การปล่อยวางนี้มันปล่อยวางแบบสามัญสำนึก ปล่อยวางแบบโลกๆ นี่ไง

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ทำไมต้องปฏิบัติๆ ต้องปฏิบัติเพราะเข้าไปรู้อะไร ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาแล้ว ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันสำรอก มันคาย ถ้ามันสำรอก มันคาย เห็นไหม กิเลสในหัวใจ กิเลสที่มันอยู่รู้จิต กิเลสที่มันอยู่ที่หัวใจของเรามันจะสำรอก มันคายของมันออก

ถ้ามันคายออก ถ้ามันคายบ่อยครั้งเข้า คุณก็ละสังโยชน์ ๓ ตัวมันก็เป็นพระโสดาบัน กามราคะ ภูมิอะอ่อนลง เป็นพระสกิทาคามี ถ้ากามราคะ ภูมิอะมันสิ้นไปจากใจ เป็นพระอนาคามี แล้วนี่ต่อของจิตๆ ใจ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่มองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ข้ามพ้นกิเลส ถ้าการข้ามพ้นกิเลส เราศึกษา เราประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมาอย่างนี้ มันเห็นตามความเป็นจริง ถ้ามันสำรอก มันคายออกทั้งหมด แล้วมันทำลายผู้รู้ ทำลายตัวที่เป็นภวาสวะ ตัวที่เป็นภพ ถ้ามันทำลายตรงนี้สิ้นไปแล้วนะ นี่ไงที่ว่ามันจะไม่ไปเกิดอีกไง

สิ่งที่เราละทุกข์ได้ๆ ละทุกข์ได้ด้วยสามัญสำนึก ละทุกข์ได้ด้วยทางวิชาการ ละทุกข์ได้ที่เข้าใจธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันเป็นปริยัติ มันเป็นการศึกษา มันก็เป็นประโยชน์กับการดำรงชีวิตนี้เพื่อไม่ให้มันทุกข์ร้อนมากจนเกินไปนัก แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อชำระสิ่งที่มันเป็นภวาสวะ ชำระจากความไม่รู้ๆ ขึ้นมา อวิชชาเป็นความไม่รู้ พอมันละทิ้งมา ละทิ้งมาแล้วมันเป็นวิชาขึ้นมาหมดนะ ละทิ้งมาจนถึงที่สุดแล้วมันจะไปละทิ้งอะไรอีกล่ะ

มันละทิ้งภวาสวะ ละทิ้งภพ ละทิ้งสิ่งที่เป็นตัวตน สิ่งที่เป็นจุดเริ่มต้น นี่ปฏิบัติจนจิต ถ้ามันทำลายตัวนั้น เห็นไหม ถ้ามันทำลายตัวนั้นเสร็จสิ้นไป นี่ไงถ้าทำลายเสร็จสิ้นไป นี่ที่ว่าทุกข์เป็นสังขะ ทุกข์เป็นความจริง ถ้าทำลายสิ่งนี้ไปแล้วมันจะมีทุกข์มาจากไหนล่ะ เห็นไหม คุณก็ทุกข์ของ

ใจมันไม่มี ทุกข์ของใจคือเวทนาใจ เวทนากาย เวทนาจิต ถ้าจิตมันไม่มีเวทนา สติมันพร้อมของมัน มันวางสิ่งใดได้หมดแล้ว สิ่งต่างๆ ที่ว่าเป็นทุกข์ๆ นี่มันหลอกกันๆ มันหลอกกัน เพราะมันเป็นสิ่ง สมมุติ มันเป็นเรื่องขั้น ๕ มันเป็นเรื่องสามัญสำนึกที่เรามี เรามีเพราะเหตุใด

เรามีปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตมาเกิดในไข่ เกิดในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ การเกิด กำเนิดมี สถานะ สถานะมนุษย์มันมีกายกับใจ ร่างกายนี้ต้องการอาหาร ร่างกายนี้ต้องการความอบอุ่น ร่างกายนี้ต้องการทุกๆ อย่าง ถ้ามันขาดแคลนสิ่งนั้น ไม่ได้สิ่งนั้นมันก็เป็นความทุกข์ จิตใจ จิตใจที่ มันมีสิ่งใดบีบคั้นมันมา นี่ความบกพร่องของมัน ความท่วมท้นของมันต่างๆ มันเป็นความทุกข์ ทั้งนั้นแหละ เป็นความทุกข์ทั้งนั้นเพราะอะไร

เพราะมันมีสถานะ เราเกิดมาเป็นผลของวิภวัญญะ ถ้าสิ่งนี้มีการกระทบกับมัน มันก็เป็นทุกข์ ทุกข์อย่างนี้เป็นทุกข์เรื่องโลกๆ ใจ ทุกข์ของร่างกาย ทุกข์ของสสารที่มันมีอยู่ในเมื่อมีอยู่มันต้องมีการแปรปรวน มันมีการแปรปรวนมันต้องมีการเสื่อมสภาพ มีการเสื่อมสภาพเป็นเรื่องธรรมดา ถ้า เรื่องธรรมดาๆ เห็นไหม นี่จิตใจที่มันมีคุณธรรมแล้วจะเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติ

ถ้าเรื่องปกตินะ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพราะมันมีสมุทัยมันถึงได้ทุกข์ ถ้ามันมีมรรค มรรคคือปัญญา มันเป็นนิโรธมันก็ดับ นี่นิโรธก็ดับหมด ดับหมดนี้เป็นอริยสัจ นี่เป็นสัจจะทาง โลกใจ แต่เวลามันเป็นมรรคญาณที่ในหัวใจที่มันชำระล้างอันนั้นที่มันสิ้นไป เรากระทำสิ่งนั้น ถ้า ทำสิ่งนั้นเป็นประโยชน์

ฉะนั้น ถ้าใครกลัวทุกข์ ถ้าทุกข์มันเกิดขึ้น ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ ทุกข์ดับไป ถ้าทุกข์ดับ ไป เราปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ เราไม่เผชิญกับความทุกข์ ไม่เผชิญกับความจริงเลย ความทุกข์คือความจริง ถ้าเราไม่เผชิญกับความจริง เราไม่เห็นความจริง มันจะมีความรู้ขึ้นมาได้ อย่างไร มันต้องเผชิญกับความจริง แล้วความจริงมันอยู่ไหนล่ะ

นี่เราเห็นทุกข์อะไรล่ะ? เราเห็นกิริยาของมัน นี่เวลามันทุกข์ร้อน ทุกคนบ่นว่าทุกข์มากเลย ทุกข์มากเลย แล้วทุกข์มันอยู่ไหนล่ะ นี่คือการไม่เห็นทุกข์ เห็นผลของทุกข์คือวิบาก คือความไม่ พอใจใจ ที่มันบีบคั้นอยู่ที่นี่ ว่า “สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นทุกข์” แล้ววิบากนี้เราเข้าใจมันก็ปล่อย วาง ปล่อยวางแล้วมันมีสิ่งใดล่ะ? มันก็เหลือภาวสวะ เหลือภพ เหลือความรู้รู้อันนั้น นี่ไงถ้าความ รู้รู้อันนั้นแล้วทำอย่างไรต่อไปล่ะ ทำอย่างไรต่อไป ถ้ายังทำอย่างนี้อยู่ ถ้าเรามีสติเราทำความ สงบของใจเข้ามา

“ทำไมต้องทำความสงบของใจเข้ามาละ นี่เราก็เข้าใจแล้วทุกซ์เพราะเหตุนี้”

ทุกซ์เพราะเหตุนี้ ทุกซ์แบบนี้มันเป็นทุกซ์เปลือกๆ เห็นไหม โลกนี้มีเพราะมีเรา ถ้ายังมีความรับรู้ ยังมีใจอยู่ นี่สิ่งที่มีอยู่ คนเกิดมาจากสิ่งที่มี สรรพสิ่งนี้ใจมันมีอยู่ มันยังเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ สิ่งที่มีมันถึงเกิดผลตอบสนองต่อไป ฉะนั้น สิ่งที่มีมันยังมีอยู่ ถ้าเราแก้ไขสิ่งนี้ได้ มันก็เวียนตายเวียนเกิด มันก็จะไปทุกซ์ข้างหน้าไป

เห็นไหม เราปฏิเสธความทุกซ์ เราปรารถนาความสุขทั้งหมดเลย แล้วความสุขที่มันพอใจ มันก็เป็นความสุขๆ เวลาแก่เฒ่าละ คำว่า “แก่เฒ่า” นี้ไม่ใช่ว่าจะเพ่งโทษใครทั้งสิ้น เพราะทุกคน ศักยภาพของการเกิดและการตายมันต้องเวียนไปถึงการแก่เฒ่าแน่นอน เวลาถึงการแก่เฒ่าขึ้นมา เวลามันชราคร่ำคร่าขึ้นมา นั่งก็โอย ลุกก็โอย โยไปหมดคนละ เวลามันชราคร่ำคร่าขึ้นมา อันนั้นเราต้องเผชิญหน้าแน่ๆ อยู่แล้ว รอเราอยู่ข้างหน้า แล้วเวลาเผชิญหน้าสิ่งนั้น นั่นละทุกซ์เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาเราจะเผชิญกับสิ่งนั้นอย่างไร

ถ้าเราเผชิญกับสิ่งนั้น เรามีสติปัญญา เห็นไหม ถ้าเราแก้ไขสิ่งนี้ เวลามันเข้าใจหมดแล้วมันไม่เดือดร้อนสิ่งใดเลย เวลาจิตที่มันเข้าใจของมันนะ มันเป็นแบบนี้ แล้วเป็นแบบนี้ไม่เป็นแบบนี้ธรรมดาละ มันยังเกิดปัญญาเข้ามาถามตัวเองว่า “จะเวียนตายเวียนเกิดอย่างนี้อีกไหม ในการชราคร่ำคร่า สิ่งที่เป็นอย่างนี้ เวียนตายเวียนเกิดมาก็ภพ ก็ชาติแล้ว จะเป็นอย่างนี้ จะเป็นอย่างนี้ ตลอดไป” แล้วจะเป็นอย่างนี้เราจะปฏิเสธอย่างไรละ

สิ่งที่มีอยู่มันพาเวียนตายเวียนเกิด สิ่งที่มีอยู่ๆ ในเมื่อสิ่งที่มีอยู่มันต้องมีของมัน ในเมื่อมันมีภาวะมันต้องเกิดของมัน ถ้ามันเกิดของมัน มันเวียนตายเวียนเกิดมันก็เกิดของมันสภาวะแบบนี้ ฉะนั้น สิ่งที่มีมันเป็นสภาวะแบบนี้ ถ้าเรามีสติปัญญามันจะมีกำลังใจ มันจะมีการขวนขวายไป

นี่สิ่งที่พบที่เจอไม่ใช่เจอในชาติปัจจุบันนี้เท่านั้น มันเจอมาทุกภพทุกชาติ ในสถานะไหนก็แล้วแต่ ที่ไหนมีการเกิด เห็นไหม ที่ไหนมีการเกิด มันต้องมีการดับเป็นธรรมดา แล้วถ้าเวลาเกิดมันดีใจทั้งนั้นแหละ แต่เวลาดับ เวลาพลัดพรากมันไม่มีใครดีใจทั้งนั้นแหละ

แต่ถ้ามีปัญญามันเห็นผลตามความเป็นจริงแล้ว ถึงบอกว่าสิ่งนี้หลอกกันๆ หลอกกันเพราะอะไร หลอกกันเพราะการเกิด การตาย เกิดตายเพราะอวิชชา เกิดตายเพราะความไม่รู้ตัวของมัน แต่ถ้าจิตเวลามันชำระล้าง นี่ทำลายปฏิสนธิวิญญาณ ปฏิสนธิจิต ทำลายปฏิสนธิจนหมดแล้ว นี่มัน

ทรงตัวของมัน การเกิดและการตายมันเป็นอาการ มันเป็นสมมุติ แต่ตัวจริงมันละ ตัวจริง เห็นไหม ตัวจริงสิ่งที่มีอยู่ทำลายแล้วมันก็จบสิ ตัวจริงอยู่ที่ไหนอีกล่ะ? ตัวจริงคือธรรมชาติใด ตัวจริงคือ วิมุติที่ในความเป็นจริงอันนั้นไง ถ้าความเป็นจริงอันนั้นมันรู้เท่าของมัน มันถึงเห็นการ แปรปรวนนั้นมันเป็นเรื่องหลอกกันๆ ใจ

สิ่งที่ซrakคร่ำคร่ามันก็ซrakคร่ำคร่าเป็นธรรมดา แต่ใจมันไม่คร่ำคร่าไปด้วย ใจไม่คร่ำคร่า ไปเพราะตั้งแต่วิชามันขาดไปจากใจ ตั้งแต่เวลามันหมดสิ้นกิเลสไปแล้ว นี่มันรู้เท่าของมันใจ ถ้ารู้เท่าของมัน เห็นไหม นี่ที่ว่าสมบุรณ์ นี่สติวินัยๆ มันสมบุรณ์ของมันตลอด

สมบุรณ์แล้วทำไมเปลอละ

เปลอเพราะสิ่งนั้นไม่สนใจ มันไม่สนใจมันก็ไม่รับรู้ แต่ถ้ามันรับรู้สติมันก็สมบุรณ์ของมัน ตลอดเวลา มันเป็นของมันตลอดเวลา สิ่งที่เป็น จะนั้น สิ่งที่เป็นซrakคร่ำคร่า มันเป็นไปมันเป็น สถานะที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เห็นไหม สอุปาทิเสสนิพพาน สิ่งที่มีอยู่ แต่สิ่งที่มีอยู่ต้องถึงกาลเวลา แล้วจบไป จบไปก็คือจบ เห็นไหม สิ่งที่เป็นจริงอันนี้มันจะเป็นจริงกับเรา แล้วสิ่งที่เป็นจริงแบบนี้ มันเกิดมาจากไหน นี่การศึกษาอันนี้เราศึกษามาจากตำรับ ตำรา แต่เวลาเราปฏิบัติ เราปฏิบัติเราเกิด ปัญญาจากฐิติจิต เราเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ปัญญาเกิดจากจิตของเราเอง

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันมีระหว่าง มีกาลเวลานะ มีกาลเวลาคือ ว่าเราศึกษา เราวิจัยต่างๆ มันเป็นกาลเวลา แต่เวลาปัจจุบันธรรมที่มันเกิดกับจิต นี่ปัญญาเกิดจาก จิต ปัญญาเกิดจากจิต ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากใจดวงใด ก็ชำระกิเลสของใจดวงนั้น ถ้า ชำระกิเลสใจดวงนั้น นั่นละผลประโยชน์เกิดที่นี้ ถ้าผลประโยชน์เกิดที่นี้ เพราะเหตุใดมันถึงเกิด ละ เพราะเราเผชิญกับความจริงมาตลอด เราถึงไม่กลัวทุกข์

เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติถึงเวลามันเข้าด้ายเข้าเข็มนะ นี่มันหวังผล พอหวัง ผลขึ้นมา ภาวนาขนาดไหนก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้เพราะหวังผลๆ เพราะมันจะได้จะเสียวอยู่ แต่ถ้าเรา ภาวนา เราเหนื่อยหน่าย เราเหนื่อยนาย เราปฏิบัติแล้วมันไม่เห็นผลต่างๆ แล้วทำไมมันทุกข์ มัน ทุกข์ ขนาดนี้

ทุกข์เพราะความสมักรใจ ทุกข์เพราะเราเห็นประโยชน์ใจ แต่ถ้าเราไม่ปฏิบัติเราจะทุกข์ ต่อไปเรื่อยๆ เราจะทุกข์ไม่มีวันที่สิ้นที่สุด แต่ถ้าเราเผชิญกับความจริง ถ้ามันทุกข์ ทุกข์ก็ต้อง

พิจารณา ทุกข์เกิดขึ้นมาอย่างไร ทุกข์ตั้งอยู่อย่างไร แล้วทุกข์มันจะดับไปอย่างไร พิจารณาไปถึงที่สุดแล้วเวลามันปล่อยวาง เวลามันปล่อยวางเรื่อยๆ จนถึงเวลามันขาดนะ มันจบเป็นชั้นเป็นตอน เข้าไปเห็นใหม่

ถ้าจบเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปอย่างนี้ เราถึงที่ว่าเราทำนี่เราทำเพราะความพอใจ เราทำเพราะเราเห็นประโยชน์ เราทำเพราะเราเห็นผลของเรา ไม่ใช่ทำเพราะความขอมจ้านน ทำเพราะว่าเราไม่มีทางออก ถ้าสิ่งนี้ไม่มีทางออก มันไม่มีทางออกเพราะว่ากิเลสบังคับมันอยู่แล้ว แต่ถ้าเรามีสติ มีปัญญา เราจะเผชิญกับความจริงๆ ความจริงเท่านั้นจะทำให้เราพ้นจากทุกข์ได้ตามความเป็นจริง เอวัง